

УДК 339.72

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ФІНАНСОВОГО ІНЖИНІРИНГУ НА МІЖНАРОДНИХ РИНКАХ

Тарасова Є.Л., Трифонова О.Д.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

У статті проаналізовано основні інструменти фінансового інжинірингу в розрізі регіонів світу за 2013-2017 рр. Розглянуто сутність фінансових інструментів та їх видів на міжнародних ринках. Також досліджена зміна у динаміці обсягів продажу деривативів на провідних світових біржах та поза ними. Виявлено, як змінювались позиції країн-лідерів з торгівлі цінними паперами за обраний період. Запропоновано механізм розвитку світової фінансової системи за рахунок використання фінансового інжинірингу. **Ключові слова:** фінансовий інжиніринг, опціони, свопи, деривативи, світовий ринок цінних паперів, біржові контракти.

Постановка проблеми. Сучасні реалії розвитку світової фінансової системи характеризуються посиленням взаємозалежності та взаємозв'язку локальних і регіональних фінансових ринків, їх лібералізацією, інтенсифікацією фінансових відносин. Це призводить до формування єдиної, дійсно глобальної фінансової системи. Разом з тим, трансформаційні зрушення в розвитку світової фінансової системи в бік глобальності зумовлюють посилення її нестійкості, невизначеності як в середньостроковій так і в короткостроковій перспективі, підвищення уразливості національних і регіональних фінансових ринків, отже, зумовлюють поліваріантність сценаріїв глобального фінансового розвитку. Великого значення набувають цінні папери, завдяки яким укладається безліч фінансових контрактів у всьому світі. Тому доцільно буде проаналізувати основні інструменти фінансового інжинірингу світової системи, щоб визначити їх ефективність по різних регіонах світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні питання формування та використання інструментів фінансового інжинірингу висвітлено у фундаментальних роботах таких науковців, як О. Виговський, С. Мошенський, В. Шелудько, З. Ватаманюк та ін. Але у зв'язку з тим, що світова фінансова система постійно змінюється під впливом позитивних чи негативних факторів, існує потреба в постійному дослідженні проблематики ефективного використання фінансових інструментів. За основу статті були взяті статистичні дані міжнародних звітів з торгівлі за останні п'ять років. Зокрема, це звіти Банку міжнародних розрахунків, Світової організації бірж, офіційного сайту ринкової статистики.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Досліджено теоретичні питання використання фінансового інжинірингу на

міжнародних ринках. Виокремлено основні інструменти фінансового інжинірингу. Проаналізовано обсяги продажів біржових та позабіржових деривативів. Визначено, як змінювалась структура фінансових контрактів за період, що аналізувався. Розглянуто світові регіони за обсягами використання і продажу інструментів фінансового інжинірингу і розподілено за рейтингами.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є проаналізувати використання інструментів фінансового інжинірингу на міжнародних ринках.

Виклад основного матеріалу. Аналіз використання інструментів фінансового інжинірингу на міжнародних ринках почнемо з аналізу використання базових інструментів, таких як акції та облігації.

Світовий ринок акцій представляє собою ринок, де здійснюються операції купівлі-продажу пайових зобов'язань, як між нерезидентами, так і між резидентами і нерезидентами. На даному ринку відбувається перелив інвестиційних ресурсів з однієї країни в іншу. Цей ринок відіграє значну роль в залученні капіталу зі світового фінансового ринку, в просуванні акцій компаній на міжнародні фондові майданчики, в створенні сприятливого іміджу компанії на міжнародному рівні [4].

Торгівля акціями здійснюється на біржовому і позабіржовому ринку.

Біржовий ринок включає традиційні фондові біржі (Нью-Йоркська, Лондонська, Люксембурзька, Токійська біржі) і автоматизовані торговельні системи, що розглядаються як біржі (NASDAQ, SEAQ, CATS). Використання комп'ютерних систем дозволяє створювати єдину систему світової торгівлі цінними паперами [1].

Обсяг торгів акціями на світових фондових ринках у 2017 році склав 105,95 трлн дол. (табл. 1).

Як видно з даних таблиці 1, за період з 2013 року по 2017 рік обсяг торгівлі акціями на світових фондових біржах збільшився на 48,39 трлн. дол. або на

Таблиця 1

Обсяг торгівлі акціями на світових фондових біржах за регіонами у 2013-2017 роках, трлн. дол.

Регіони	Роки					Відхилення	
	2013	2014	2015	2016	2017	абс., +/-	відн., %
Америка	30,23	43,37	49,35	67,23	63,94	33,71	111,51
Азіатсько-тихоокеанський	18,25	39,81	28,11	31,86	31,46	13,21	72,38
Європа, Африка, Близький Схід	9,08	12,42	11,14	10,37	10,55	1,47	16,19
Разом	57,56	95,6	88,6	109,46	105,95	48,39	84,07

Джерело: розроблено авторами за даними [10]

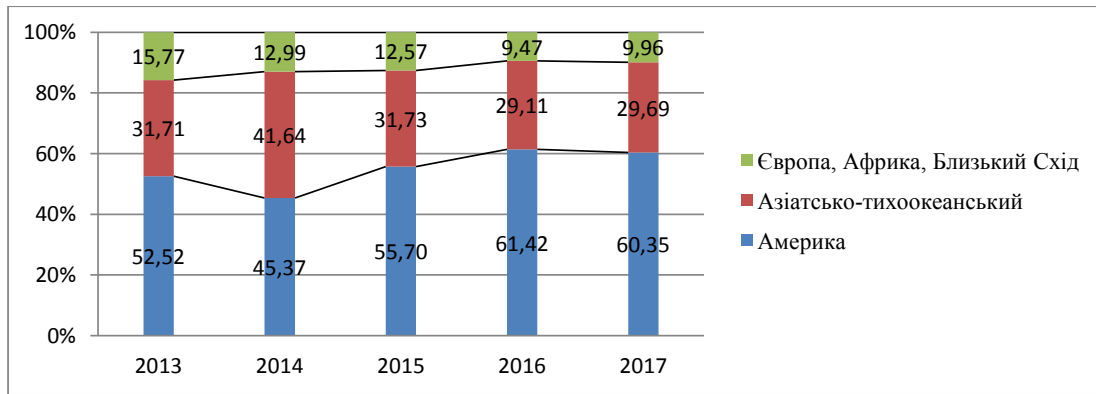

Рис. 1. Структура обсягів торгів на світовому ринку акцій за регіонами у 2013-2017 роках, %

Джерело: розроблено авторами за даними [10]

84,07%. При цьому треба відмітити, що зростання обсягу торгівлі акціями відбувалося на фондових біржах усіх регіонів. Найбільшими темпами зростає обсяг торгів на біржах країн американського континенту – на 33,714 трлн. дол. або на 111,51%, в основному за рахунок зростання обсягу торгів на провідних фондових ринках, таких як NYSE (Нью-Йоркська фондова біржа) та Nasdaq (National Association of Securities Dealers Automated Quotation – Автоматизовані котирування Національної асоціації дилерів цінних паперів).

Треба відмітити також значне зростання обсягу торгівлі акціями відбувалося і на фондових біржах країн азіатсько-тихоокеанського регіону – на 13,21 трлн. дол. або на 72,38%. Найнижчі ж темпи зростання продемонстрували фондові ринки Європи, Африки та Близького Сходу – лише 1,47 трлн. дол. або 16,19% [3].

Можна звернути увагу, що за обсягом торгів, так як і за обсягами капіталізації, як було вказано у таблиці 1, лідером є американський регіон. Питома вага обсягу торгів акціями на фондових ринках американського регіону у 2017 році складає 60,35% (рис. 1).

Як видно з даних рисунку 1, за весь період, що аналізується, лідером серед регіонів на обсягах торгів був американський континент. За 2013-2017 роки питома вага американського континенту у світовому обсязі торгівлі акціями зросла на 7,83%.

Лідерство американського континенту за показником обсягу торгів акціями пояснюється масшта-

бами фондових бірж США, які займають лідируючі позиції не тільки на континенті, але і у світі.

В той же час, відзначається скорочення питомої ваги країн Європи, Африки та Близького Сходу у світовому обсязі торгівлі акціями за період, що аналізується, на 5,82%. Це відбулося внаслідок перевищення темпів зростання загального обсягу світової торгівлі акціями над темпами зростання торгівлі акціями у даному континенті (48,39% та 1,47% відповідно).

Найбільшою біржою світу за обсягом середньоденного обороту акцій є Нью-Йоркська фондова біржа (NYSE). Середньоденний оборот акцій NYSE у 2017 році склав 57910 млн. дол., а у 2016 році – 68722 млн. дол.

Динаміка обсягів торгівлі акціями на найбільших фондових біржах світу представлена у таблиці 2.

Як видно з даних таблиці 2, за період з 2013 року по 2017 рік обсяг торгів акціями на найбільших світових фондових біржах збільшився за виключенням групи європейських бірж Euronext. Найбільші темпи зростання продемонстрували китайські фондові біржі. Обсяг торгівлі на Shenzhen Stock Exchange збільшився на 160,87% або 5685,53 млрд. дол. та Шанхайській фондовій біржі зріс на 120,45% або на 4146,7 млрд. дол.

Загальний обсяг торгівлі акціями на 8 найбільших фондових біржах світу за 2013-2017 роки збільшився на 22131,7 млрд. дол. та склав у 2017 році 81346 млрд. дол., тобто 77% від усієї світової торгівлі акціями.

Таблиця 2

Обсяг торгів акціями на найбільших світових фондових біржах у 2013-2017 роках, млрд. дол.

Регіони	Роки					Відхилення	
	2013	2014	2015	2016	2017	абс., +/-	відн., %
Nasdaq	24431,8	28184,8	30173,6	31944,2	33407,1	8975,3	36,74
Shanghai Stock Exchange	3442,6	4247,9	20268,8	7494,56	7589,3	4146,7	120,45
NYSE	13964,3	16487,6	18289,6	19737,1	16140,1	2175,8	15,58
Shenzhen Stock Exchange	3534,2	4884,2	17922,4	11681,2	9219,73	5685,53	160,87
Japan Exchange Group	6383,2	5523,7	5664,8	6361,4	6612,1	228,9	3,59
London SE Group	3329,7	4104,2	4104,2	3103,6	4437,2	1107,5	33,26
Euronext	2789,8	2971,8	3033,4	1807,3	1981,6	-808,2	-28,97
HKEx	1338,7	1448,8	2141,3	1349,8	1958,82	620,12	46,32
Разом	59214,3	67853	101598	83479,2	81346	22131,7	37,38

Джерело: розроблено авторами за даними [5]

Таблиця 3

Обсяг торгівлі облігаціями на світових фондових біржах за регіонами у 2013-2017 роках, трлн. дол.

Регіони	Роки					Відхилення	
	2013	2014	2015	2016	2017	абс., +/-	відн., %
Америка	1,46	1,38	1,36	1,33	1,31	-0,15	-10,27
Азіатсько-тихоокеанський	12,68	17,86	12,48	13,66	13,37	0,69	5,44
Європа, Африка, Близький Схід	8,32	3,98	11,02	11,67	13,45	5,13	61,66
Разом	22,46	23,22	24,86	26,66	28,13	5,67	25,24

Джерело: розроблено авторами за даними [5]

Таблиця 4

Склад біржових деривативів у 2013-2017 роках, контрактів

Інструменти	Роки					Відхилення	
	2013	2014	2015	2016	2017	абс., +/-	відн., %
Ф'ючерси	49183921	50379246	69949210	84150672	77060327	27876406	56,68
Опціони	75592440	92059793	113272296	104050543	137785021	62192581	82,27
Разом	124776361	142439039	183221506	188150672	214845348	90068987	72,18

Джерело: розроблено авторами за даними [7]

Після аналізу обсягів торгівлі акціями перейдемо до аналізу обсягів торгівлі борговими цінними паперами, тобто облігаціями. Загальний обсяг торгівлі облігаціями у світі протягом 2017 року становив 28,13 трлн. дол. (табл. 3).

Виходячи з даних таблиці 3, за період з 2013 року по 2017 рік обсяг торгівлі борговими цінними паперами на світових фондових біржах збільшився на 5,67 трлн. дол. або на 25,24%. При цьому зростання обсягу торгівлі облігаціями відбувалося на фондових біржах усіх регіонів, крім американського. Найбільшими темпами зростає обсяг торгів борговими цінними паперами на біржах країн Європи, Африки та Близького Сходу – на 5,13 трлн. дол. або на 61,66%. Обсяг торгівлі борговими цінними паперами на біржах американського регіону скоротився за період, що аналізується, на 0,15 трлн. дол. або на 10,27%.

Треба відзначити, що на відміну від структури торгівлі акціями, у структурі торгівлі облігаціями найбільшу питому вагу займає не американський континент, а азіатсько-тихоокеанський (рис. 2).

На рисунку 2 можна побачити, що за період з 2013 року по 2016 рік лідером серед регіонів за обсягами торгів облігаціями був азіатсько-тихоокеанський регіон. Але у 2017 році лідерство перейшло до бірж країн Європи, Африки та Близького Сходу. За 2013-2017 роки питома вага азіатсько-тихоокеанського регіону у світовому обсязі торгівлі облігаціями скоротилася на 8,93%. Одночасно питома вага бірж країн Європи, Африки та Близького Сходу за цей період зросла на 10,77%, завдяки чому цей регіон став лідером у 2017 році.

Примітно те, що найбільший обсяг торгів облігаціями спостерігався на іспанській біржі – BME Spanish Exchanges.

Основними інструментами фінансового інжинірингу є все ж таки не акції та облігації, а похідні цінні папери, тобто деривативи. Тому далі проаналізуємо обсяги виконання біржових деривативів за останні 5 років. Обсяг контрактів з біржовими деривативами у 2017 році склав 214845348 контрактів, в тому числі обсяг ф'ючерсних контрактів становив 77060327, а опціонів – 137785021 (табл. 4).

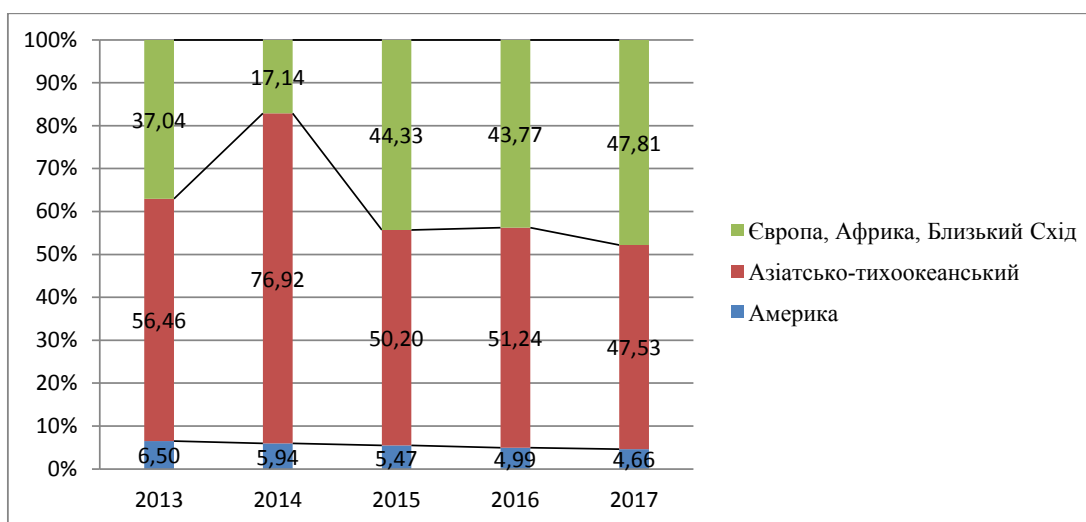

Рис. 2. Структура обсягів торгів на світовому ринку боргових цінних паперів за регіонами у 2013-2017 роках, %

Джерело: розроблено авторами за даними [5]

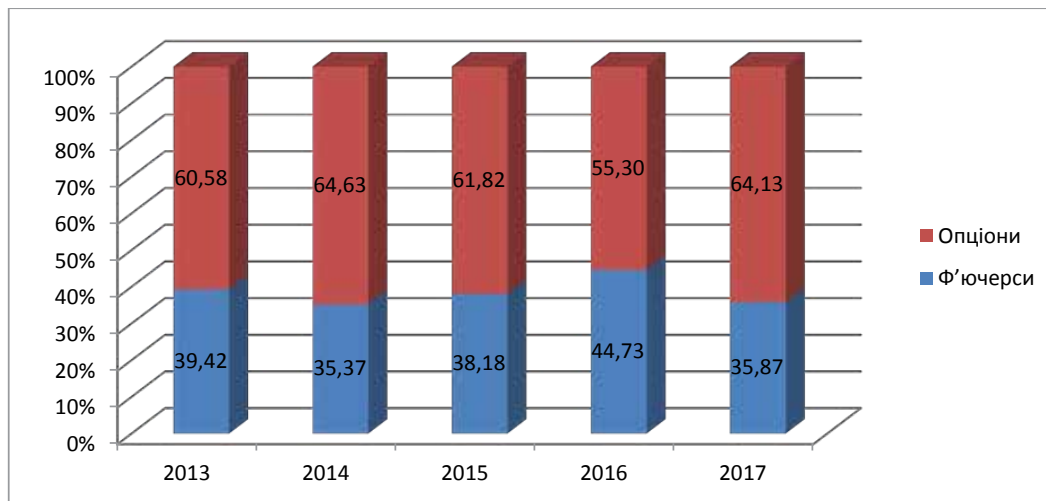

Рис. 3. Структура біржових деривативів за інструментами за 2013-2017 роки, %

Джерело: розроблено авторами за даними [7]

Як видно з даних таблиці 4 за період з 2013 року по 2017 рік обсягів біржових деривативів збільшився на 90068987 контрактів або на 72,18% як за рахунок зростання ф'ючерсів, так і опціонів. Так за обраний період обсяг ф'ючерсів збільшився на 27876406 контрактів, а обсяг опціонів зріс на 62192581 контрактів або на 82,27%.

Слід також відзначити, що у складі біржових деривативів протягом останніх п'яти років стабільно переважають опціони (рис. 3).

На рисунку 3 за період з 2013 року по 2017 рік зображена питома вага опціонів у структурі біржових деривативів, яка на збільшилася 3,55% та склала у 2017 році 64,13%. Тобто протягом останніх 5 років біржові гравці вважали за краще купувати контракти, які дають право на придбання, а не зобов'язують покупати за фіксованою ціною.

Слід звернути увагу на те, що у складі ф'ючерсів протягом останніх 5 років переважають фінансові ф'ючерси (табл. 5).

Виходячи з даних таблиці 5 можна відзначити, що за період з 2013 року по 2017 рік обсяг усіх видів ф'ючерсів збільшився, за виключенням ф'ючерсів на придбання акцій. Так за цей період обсяг ф'ючерсних контрактів на придбання акцій скоротився на 319680 контрактів або на 72,45%. Найбільшими темпами за останні 5 років зростали обсяги ф'ючерсних контрактів на придбання золота та інших металів – на 7377,02% або на 184573 контракти, та ф'ючерсів на придбання валюти – на 455,52% або на 612655 контрактів. При цьому більш ніж 98% біржових ф'ючерсних контрактів є фінансовими ф'ючерсами.

На відміну від ф'ючерсів, у складі опціонів значно переважають опціони на акції (табл. 6).

Як видно з даних таблиці 6, за період з 2013 року по 2017 рік обсяг біржових фінансових опціонів збільшився на 14822571 контракт або на 86,56%, а обсяг опціонів на придбання акцій за цей же період зріс на 47370010 контрактів або на 81,02%.

Таблиця 5

Склад біржових ф'ючерсів у 2013-2017 роках, контрактів

Види ф'ючерсів	Роки					Відхилення	
	2013	2014	2015	2016	2017	абс., +/-	відн., %
Фінансові ф'ючерси	48605688	49737763	68951790	83350580	75995441	27389753	56,35
Ф'ючерси на акції	441212	427609	699692	225978	121532	-319680	-72,45
Валютні ф'ючерси	134497	205049	243443	544891	747152	612655	455,52
Ф'ючерси на золото та інші метали	2502	8790	54189	29171	187075	184573	7377,02
Інші ф'ючерси	22	35	96	52	9127	9105	41386,36
Разом	49183921	50379246	69949210	84150672	77060327	27876406	56,68

Джерело: розроблено авторами за даними [9]

Таблиця 6

Склад біржових опціонів у 2013-2017 роках, контрактів

Види опціонів	Роки					Відхилення	
	2013	2014	2015	2016	2017	абс., +/-	відн., %
Фінансові опціони	17123271	17515932	22999748	30468429	31945842	14822571	86,56
Опціони на акції	58469169	74543861	90272548	73582114	105839179	47370010	81,02
Разом	75592440	92059793	113272296	104050543	137785021	62192581	82,27

Джерело: розроблено авторами за даними [8]

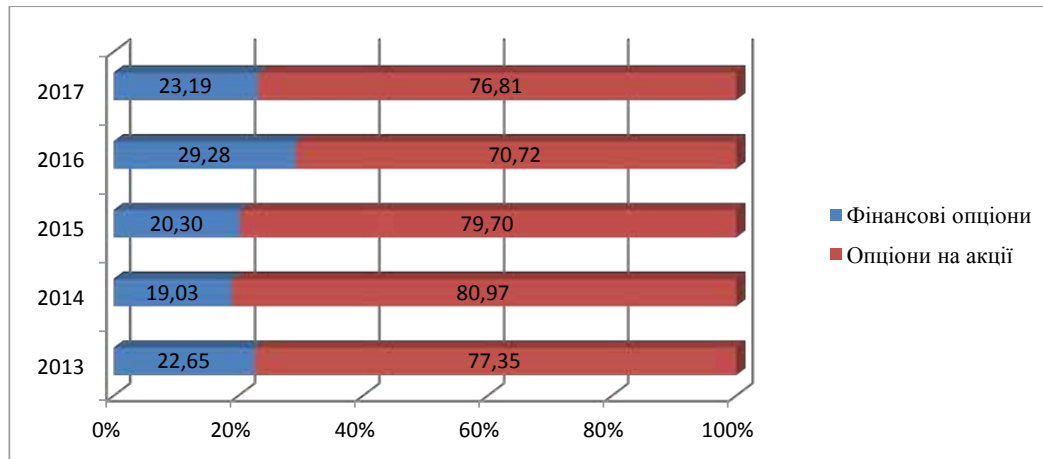

Рис. 4. Структура біржових опціонів за 2013-2017 роки, %

Джерело: розроблено авторами за даними [8]

Відзначалося, що у складі біржових опціонів протягом останніх 5 років стабільно переважали опціони на придбання акцій (рис. 4).

За даними рисунку 4 за період з 2013 року по 2017 рік питома вага опціонів на акції скоротилася лише на 0,53% та склала у 2017 році 76,81%.

Найбільший обсяг продажу деривативів здійснювався у 2017 році на Чиказькій товарній біржі (CME Group) – 79407,9 млрд. дол. (табл. 7).

З таблиці 7 видно, що за період з 2013 року по 2017 рік сумарний обсяг біржової торгівлі деривативами на дев'яти найбільших світових біржах збільшився на 25378,9 млрд. дол. або на 515,52% та досягнув у 2017 році 209,7 трлн. дол. Треба відзначити, що за період з 2013 року по 2015 рік найбільші обсяги торгівлі деривативами спостерігалися на Корейській біржі, але з 2016 року лідером з торгівлі деривативами стала Чиказька товарна біржа. Обсяг торгівлі за останні 5 років на Чиказькій товарній біржі збільшився на 27769,1 млрд. дол. або на 53,78%, в той час як на Корейській біржі навпаки скоротився на 27166,1 млрд. дол. або на 39,92%.

Найбільші темпи зростання торгівлі деривативами продемонструвала за 2013-2017 роки Національна біржа Індії – 235,62% або 1409 млрд. дол. Таке значне зростання обсягів торгівлі деривативами на Національній біржі Індії дало їй змогу посісти третю сходинку у рейтингу бірж

за обсягами торгівлі деривативами, починаючи з 2016 року. Пан-європейська фондова біржа Euronext напроти за 2013-2017 роки скоротила обсяг торгівлі деривативами на 5723,7 млрд. дол. або на 60,54%. У результаті Euronext посіла останню сходинку у рейтингу бірж за обсягами торгівлі деривативами у 2017 році, хоча у 2013 році була на четвертому місці [1].

Торгівля деривативами здійснюється не тільки на біржовому ринку, але й на позабіржовому. Обсяг загальної позабіржової торгівлі деривативами (крім товарних та кредитних) склав у 2017 році 23639 млрд. дол. (рис. 5).

Виходячи з даних рисунку 5, за період з 2013 року по 2017 рік загальний обсяг продажу позабіржових деривативів скоротився на 15399 млрд. дол. або на 39,45%.

Основними видами позабіржових деривативів є: валютні контракти, контракти з процентними ставками та контракти, пов'язані з акціями.

Обсяг продажу валютних контрактів у 2017 році склав 4919 млрд. дол., в тому числі прямих форвардних та фондових свопів – 2370 млрд. дол. (табл. 8).

За даними таблиці 8, у період з 2013 року по 2017 рік обсяг продажу валютних позабіржових деривативів скоротився на 151 млрд. дол. або на 2,98% в основному за рахунок скорочення обсягу продаж валютних свопів на 242 млрд. дол. або

Таблиця 7

Обсяг торгів деривативами на найбільших світових біржах у 2013-2017 роках, млрд. дол.

Регіони	Роки					Відхилення	
	2013	2014	2015	2016	2017	абс., +/-	відн., %
CME Group	51638,8	62962,9	68783	77192,7	79407,9	27769,1	53,78
Korea Exchange	68043,4	52026,8	87819,7	37459,1	40877,3	-27166,1	-39,92
EUREX	30949,1	363401	387212	34076,4	34430,6	3481,5	11,25
National Stock Exchange of India	5945,5	7021,9	9154,4	11488,3	19954,5	14009	235,62
Japan Exchange Group Inc	6822,3	7701,5	10095,6	9500,6	10463,8	3641,5	53,38
HKEX	6058,9	5598,9	7995	8732	10136,4	4077,5	67,30
CE Futures US	2668,8	3925,7	3924,7	3938,9	5371,9	2703,1	101,29
TAIFEX	2770,4	3620,7	4593,3	4234,4	5357,4	2587	93,38
Euronext	9454,7	4398,3	3327	3021,9	3731	-5723,7	-60,54
Разом	184351,9	510657,7	582904,7	189644,3	209730,8	25378,9	515,52

Джерело: розроблено авторами за даними [9]

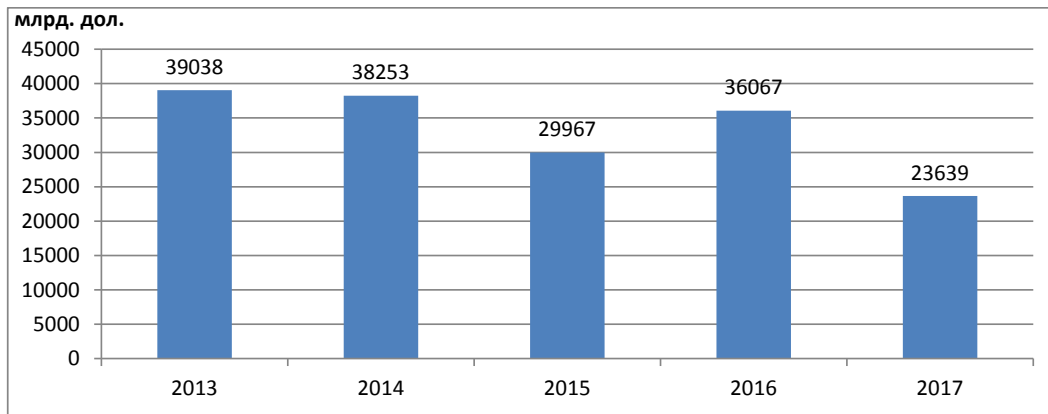

Рис. 5. Обсяги продажів позабіржових деривативів (крім товарних та кредитних) за 2013-2017 роки, млрд. дол.

Джерело: розроблено авторами за даними [11]

на 10,12% та зниженню обсягу продаж опціонів на 256 млрд. дол. або на 39,02%. Одночасно за період, що аналізується, обсяг продажу прямих форвардів та фондових свопів збільшився на 347 млрд. дол. або на 17,15%.

За 2013-2017 роки питома вага прямих форвардів та валютних свопів зросла на 8,28% та склала у 2017 році 46,78%, питома вага валютних свопів навпаки скоротилася на 3,47% та склала у 2017 році 43,69%. Також на 4,81% скоротилася за обраний період питома вага продажу опціонів.

Обсяг продажу контрактів з процентними ставками у 2017 році склав 16624 млрд. дол. (табл. 9).

За період з 2013 року по 2017 рік обсяг продажу позабіржових контрактів з процентними ставками скоротився на 13829 млрд. дол. або на 45,41%. При цьому за аналізуючий період скоротився продаж усіх видів контрактів з процентними ставками. Так обсяг продажу процентних свопів знизився за останні 5 років на 12538 млрд. дол. або на 45,73%, а обсяг продажу опціонів скоротився на 1046 млрд. дол. або на 41%.

Також протягом усіх останніх 5 років питома вага продажу процентних свопів переважала у структурі продажу позабіржових контрактів з процентними ставками (рис. 6).

Як видно з даних рисунку 6, за період з 2013 року по 2017 рік структура продажів позабіржових контрактів з процентними ставками за інструментами практично не змінилася. Питома вага свопів скоротилася за цей період лише на 0,53% та склала у 2017 році 89,5%, а питома вага опціонів зросла на 0,67% та склала у 2017 році 9,05%.

Обсяг продажу контрактів пов'язаних з акціями склав у 2017 році 1099 млрд. дол., при цьому обсяг продажу опціонів значно перевищував обсяг продажу форвардних контрактів і свопів (табл. 10).

За період з 2013 року по 2017 рік обсяг продажу позабіржових контрактів з акціями скоротився на 321 млрд. дол. або на 22,61% в основному за рахунок скорочення опціонів на придбання та продаж акцій на 288 млрд. дол. або на 28,63%. Одночасно обсяг продажу форвардів та свопів на операції з акціями за аналізуючий період скоротився лише на 33 млрд. дол. або на 7,97%.

Таблиця 8

Обсяг продажу позабіржових валютних деривативів за інструментами у 2013-2017 роках, млрд. дол.

Інструменти	Роки					Відхилення	
	2013	2014	2015	2016	2017	абс., +/-	відн., %
Прямі форварди та фондові свопи	2023	2011	2065	3229	2370	347	17,15
Валютні свопи	2391	2359	2684	3059	2149	-242	-10,12
Опціони	656	641	644	614	400	-256	-39,02
Разом	5070	5011	5393	6902	4919	-151	-2,98

Джерело: розроблено авторами за даними [11]

Таблиця 9

Склад продажу позабіржових контрактів з процентними ставками за інструментами у 2013-2017 роках, млрд. дол.

Інструменти	Роки					Відхилення	
	2013	2014	2015	2016	2017	абс., +/-	відн., %
Свопи	27416	26705	19366	24067	14878	-12538	-45,73
Опціони	2551	2860	2206	2360	1505	-1046	-41,00
Інші інструменти	486	477	418	626	241	-245	-50,41
Разом	30453	30042	21990	27053	16624	-13829	-45,41

Джерело: розроблено авторами за даними [11]

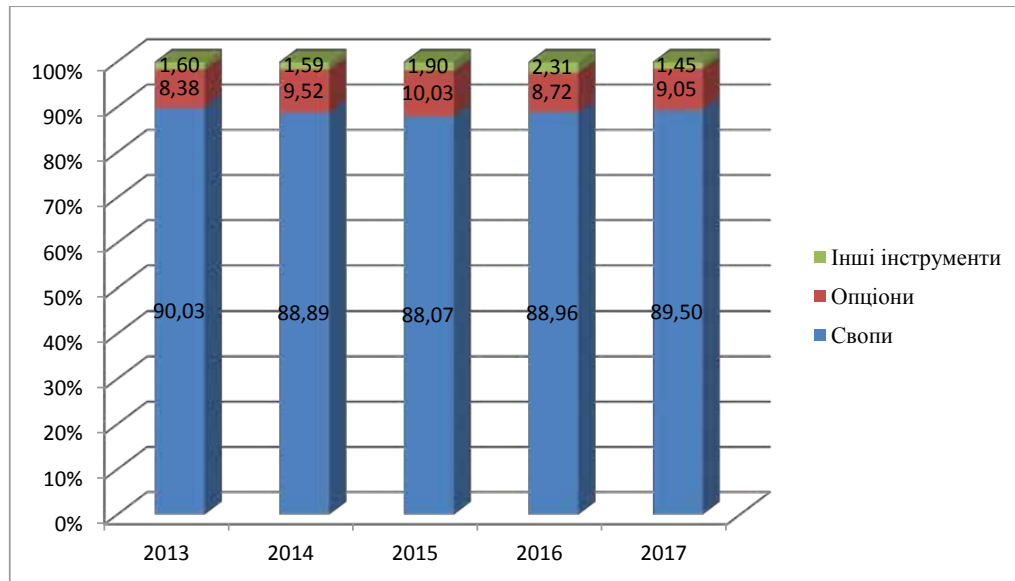

Рис. 6. Структура продажів позабіржових контрактів з процентними ставками за інструментами у 2013-2017 роках, %

Джерело: розроблено авторами за даними [11]

За останні 5 років питома вага продажу опціонів у складі контрактів з акціями скоротилася на 5,51% та склала у 2017 році 65,33%, відповідно питома вага продажу форвардних контрактів та свопів зросла за цей період на 5,51% та склала у 2017 році 34,67%.

Слід звернути увагу на те, що найбільша кількість продажу позабіржових контрактів з акціями були пов'язані з акціями американських та європейських компаній [2]. Так, у 2017 році загальна сума продажу контрактів з американськими акціями складала 456 млрд. дол., а з європейськими акціями – 308 млрд. дол., що у сумі

становить близько 70% від загальної суми проданих контрактів (табл. 11).

Протягом періоду з 2013 року по 2017 рік обсяг продажу контрактів з американськими акціями скоротився на 113 млрд. дол. або на 19,86%. Одночасно за цей же період обсяг продажу контрактів з європейськими акціями скоротився на 208 млрд. дол. або на 40,31%, а з японськими акціями – на 96 млрд. дол. або на 65,31%. Обсяг продажу контрактів на операції з акціями інших країн світу навпаки за 2013-2017 роки збільшився на 102 млрд. дол. або на 85%.

Таблиця 10

Склад продажу позабіржових контрактів з акціями за інструментами у 2013-2017 роках, млрд. дол.

Інструменти	Роки					Відхилення	
	2013	2014	2015	2016	2017	абс., +/-	відн., %
Форварди та свопи	414	381	319	335	381	-33	-7,97
питома вага, %	29,15	28,93	28,43	33,50	34,67	5,51	18,91
Опціони	1006	936	803	665	718	-288	-28,63
питома вага, %	70,85	71,07	71,57	66,50	65,33	-5,51	-7,78
Разом	1420	1317	1122	1000	1099	-321	-22,61

Джерело: розроблено авторами за даними [11]

Таблиця 11

Склад продажу позабіржових контрактів з акціями за видами акцій у 2013-2017 роках, млрд. дол.

Види акцій	Роки					Відхилення	
	2013	2014	2015	2016	2017	абс., +/-	відн., %
Американські акції	569	597	474	413	456	-113	-19,86
Європейські акції	516	417	345	285	308	-208	-40,31
Японські акції	147	105	83	65	51	-96	-65,31
Акції компаній інших країн Азії	47	45	44	39	39	-8	-17,02
Латиноамериканські акції	21	22	20	24	23	2	9,52
Акції компаній інших країн світу	120	131	156	174	222	102	85,00
Разом	1420	1317	1122	1000	1099	-321	-22,61

Джерело: розроблено авторами за даними [11]

З 2013 року по 2017 рік питома вага продажу контрактів з американськими акціями збільшилася на 1,42% та склала у 2017 році 41,49%. В той же час, питома вага продажу контрактів з європейськими акціями скоротилася на 8,31% та склала у 2017 році 28,03%. Таким чином, продаж контрактів з американськими акціями значно переважає на позабіржовому ринку. Крім того, слід відзначити скорочення більш ніж у два рази питомої ваги продажу контрактів з японськими акціями – на 5,71%. Одночасно питома вага продажу контрактів з акціями інших країн світу зросла у 2,05 рази, тобто на 11,75% та склала у 2017 році 20,2%.

Так обсяг продажу контрактів на операції з золотом скоротився на 89 млрд. дол. або на 66,92%, обсяг продажу контрактів на операції з іншими дорогоцінними металами знизився на 19 млрд. дол. або на 73,08%, а обсяг продажу контрактів на операції з іншими товарами зменшився на 193 млрд. дол. або на 38,45%. При цьому до складу продажу позабіржових товарних контрактів у 2017 році входив продаж контрактів на операції з іншими товарами і складав 85,8%.

Висновки і пропозиції. Отже, за останні 5 років обсяг торгівлі базовими інструментами фінансового інжинірингу, такими як акції та облигації, значно збільшився. За період з 2013 року по 2017 рік обсяг торгівлі акціями на світових фондових біржах збільшився на 48,39 трлн. дол. або на 84,07%, а обсяг торгівлі облигаціями за цей же період збільшився на 5,67 трлн. дол. або на 25,24%. Також необхідно відзначити, що в основному на фондових біржах продавалися акції провідних американських компаній.

Таким чином, за останні 5 років значно збільшився обсяг продажів біржових деривативів. За період з 2013 року по 2017 рік обсягів біржових деривативів збільшився на 90068987 контрактів або на 72,18%, причому збільшувалися обсяги продажів як ф'ючерсів так і деривативів.

Негативний вплив на зростання обсягів фінансового ринку здійснило скорочення продажу усіх видів позабіржових деривативів за останні 5 років.

Найбільш важливим фактором розвитку світового фінансової системи є подальше розширення ринку похідних фінансових інструментів. Зростання даного ринку в основному відбувається завдяки досягненням в галузі технологій, фінансового інжинірингу та управління ризиками, що допомогло збільшити як пропозицію, так і попит на більш складні похідні продукти.

Список літератури:

1. Ватаманюк З.Г. Ринок цінних паперів в умовах фінансової глобалізації / З.Г. Ватаманюк, Н.В. Звонарь // Фінанси України. – 2007. – № 6. – С. 82-96.
2. Виговський О.І. Договір купівлі-продажу цінних паперів у міжнародному приватному праві: проблемні аспекти регулювання / О.І. Виговський // Адвокат. – 2010. – № 8. – С. 32-38.
3. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: підруч. / В.М. Шелудько. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2008. – 535 с.
4. Мошенський С.З. Трансформаційні процеси на світових ринках цінних паперів / С.З. Мошенський // Фінанси України. – 2009. – № 7. – С. 54-63.
5. Офіційний сайт Гонконгської фондової біржі. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.hkex.com.hk/-/media/hkex-market/news/news-release/2015/151220news/1512202news>.
6. Гонконгська фондова біржа. Офіційний звіт 2013 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.hkex.com.hk/-/media/hkex-market/news/news-release/2013/1312192news/1312192news>.
7. Гонконгська фондова біржа. Офіційний звіт 2015 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.hkex.com.hk/-/media/hkex-market/news/news-release/2015/150108news/150108news>.
8. Гонконгська фондова біржа. Офіційний звіт 2017 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.hkex.com.hk/-/media/hkex-market/news/news-release/2017/170109news/1701092news>.
9. Гонконгська фондова біржа. Офіційний звіт 2018 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.hkex.com.hk/-/media/HKEX-Market/News/News-Release/2018/180109news/180109news.pdf?la=en>.
10. Офіційний сайт Світової організації бірж. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.world-exchanges.org/our-work/statistics>.
11. Офіційний сайт Банку міжнародних розрахунків. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://stats.bis.org/statx/toc/SEC.html>.

Тарасова Е.Л., Трифонова О.Д.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

АНАЛИЗ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНСТРУМЕНТОВ ФИНАНСОВОГО ИНЖИНИРИНГА НА МЕЖДУНАРОДНЫХ РЫНКАХ

Аннотация

В статье проанализированы основные инструменты финансового инжиниринга в разрезе регионов мира в период 2013-2017 гг. Рассмотрены сущность финансовых инструментов и их видов на международных рынках. Также исследовано изменение в динамике объемов продаж деривативов на ведущих мировых биржах и вне бирж. Выявлено, как менялись позиции стран-лидеров по торговле ценными бумагами за анализируемый период. Предложен механизм развития мировой финансовой системы за счет использования финансового инжиниринга.

Ключевые слова: финансовый инжиниринг, опционы, свопы, деривативы, мировой рынок ценных бумаг, биржевые контракты.

Tarasova E.L., Trifonova O.D.

Oles Honchar Dnipro National University

ANALYSIS OF USE OF FINANCIAL ENGINEERING INSTRUMENTS IN INTERNATIONAL MARKETS

Summary

The article analyzes the main instruments of financial engineering in the regions of the world for 2013-2017. The essence of financial instruments and their types in international markets is considered. Also, the change in the dynamics of volumes of sales of derivatives on the leading world exchanges and outside them was researched. It was found that the positions of the securities trading countries for the chosen period changed. The mechanism of development of the world financial system through the use of financial engineering is proposed.

Keywords: financial engineering, options, swaps, derivatives, world securities market, stock exchange contracts.